

برگه مشخصات اثر و مدارک موجود پیرونده ثبتی

نام اثر: سما

معروف به:

استان: خراسان

شهرستان: سبزوار

تاریخ پیشنهاد:

پیشنهاد دهنده:

قدمت: تاجار

موقعیت مکانی: استان خراسان - شهرستان سبزوار - جنبی مرکزی - ضلع شمالی ضیابان - بیهوق شمال سورس - فخریه

گزارش:	☒ دارد	☐ ندارد	گزارشگر:	☐	تعداد صفحه:	☐ اصل	☐ لاتین	☐ فارسی
عکس:	☒ دارد	☐ ندارد	تعداد:	☐	رنگی:	☐ سیاه و سفید	☐	☐ کپی
طراحی سفال:	☐ دارد	☐ ندارد	☒ ندارد	☐	کروکی:	☐ دارد	☐ ندارد	☐
نقشه جغرافیایی:	☐ دارد	☒ دارد	☐ ندارد	☐	مقیاس:	☐ ۱/	☐	☐
پلان:	☒ دارد	☐ ندارد	مقیاس:	☐	۱/	☐ اوزالید	☐ کپی	☐
مقاطع:	☒ دارد	☐ ندارد	مقیاس:	☐	۱/ ترسیم	☐ اوزالید	☐ کپی	☐
نما:	☒ دارد	☐ ندارد	مقیاس:	☐	۱/ ترسیم	☐ اوزالید	☐ کپی	☐
حریم حفاظتی:	☐ دارد	☐ ندارد	☒ ندارد	☐	مقیاس ۱/ ترسیم	☐ اوزالید	☐ کپی	☐
مالکیت بنا:	☒ وقفی	☐ دولتی	دولتی:	☐	خصوصی:	☐ بلاصاحب	☐ عام المنفعه	☐
واقف:	☐	☐	مالک دولتی:	☐	☐	☐	☐	☐
سند مالکیت:	☐ دارد	☒ ندارد	مالک دولتی:	☐	☐	☐	☐	☐
رضایت مالک:	☐ دارد	☒ ندارد	برگ افتاء:	☐ دارد	☐ ندارد	☐	☐	☐
مميزات اثر:	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
مکاتبه اناری:	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
برگه مشخصات:	☒ دارد	☐ ندارد	☐	☐	☐	☐	☐	☐
مرحل ثبت:	شماره ثبت: <u>۴۶۶۸</u>	تاریخ ثبت: <u>۸۰/۱۲/۱۱</u>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
صورت جلسه ثبت:	☒ دارد	☐ ندارد	☐	☐	☐	☐	☐	☐
امضاء موافقت ثبت:	☒ دارد	☐ ندارد	☐	☐	☐	☐	☐	☐
حکم ثبت:	☒ دارد	☐ ندارد	☐	☐	☐	☐	☐	☐

تراقص پیرونده اثر: ۱-

۲-

۳-

وضعیت فعلی اثر:

بررسی کننده: آرژان افشار

تاریخ بررسی: ۸۳/۱۱/۱۱

جمهوری اسلامی ایران

باسمہ تعالیٰ

نظر بند «ج» از ماده واحده قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی کشور مصوب ۱۰ بهمن ۱۳۶۴ شمسی و

بند ششم از ماده سوم قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور مصوب ۲۸ تیر ۱۳۶۷ شمسی

و فصل اول قانون راجع به حفظ آثار ملی مصوب ۱۲ آبان ۱۳۰۹ شمسی و نظام نامه اجرایی آن

و بنا بر پیشنهاد معاون پژوهشی سازمان میراث فرهنگی کشور.

اثر فرهنگی، تاریخی حمام قیصریه که مشخصات آن بقرار زیر است:

موقعیت جغرافیایی: استان خراسان - شهرستان بزروار بخش مرکزی ضلع شمالی خیابان بهیق مقابل مدرسه فخریه

قدت: قاجار

مميزات

به شماره ۴۶۶۸ در تاریخ ۱۱/۱۰/۱۳۸۰ در فهرست آثار ملی ثبت گردید.

رئیس سازمان میراث فرهنگی کشور

سید محمد بهشتی

معاون پژوهشی

حلیل گلشن

بسمه تعالی

رئیس سازمان

تاریخ: ۱۳ / ۷ / ۸۰

شماره: ۱۱۵۸۷ - ۱۱

جناب آقای رسولی

استاندار محترم استان خراسان

در اجرای بند «ج» ماده واحده قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی کشور و بند ۶ ماده ۳ قانون اساسنامه سازمان، مصوب مجلس شورای اسلامی و در حدود موارد مربوط از قانون راجع به حفظ آثار ملی و با رعایت مقررات آئین نامه اجرائی قانون اخیرالذکر، آثار تاریخی لیست پیوست، در تاریخ ۸۰/۱۱/۱۰ پس از طی مراحل و تشریفات قانونی لازم در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است و از تاریخ ثبت، تحت حفاظت این سازمان بوده و هرگونه تخریب و دخل و تصرف در اثر مذکور برابر مواد ۵۵۸ لغایت ۵۶۹ از کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی «تعزیرات و مجازاتهای بازدارنده» جرم محسوب و مرتکب مشمول مجازاتهای قانونی خواهد بود. مراتب جهت اطلاع و ابلاغ به مقامات و مسئولین ذیربط اعلام می‌گردد. مقتضی است از نتیجه اقدامات انجام یافته این سازمان را مطلع فرمائید.

سید محمد بهشتی

رونوشت:

- ۱- معاونت پژوهشی برای اطلاع بانضمام حکم ثبت و لیست پیوست
- ۲- معاونت حفظ و احیاء برای تهیه حریم، ضوابط حریم و اقدامات لازم دیگر بانضمام لیست پیوست
- ۳- معاونت معرفی و آموزش بانضمام لیست پیوست
- ۴- دفتر امور حقوقی و بین المللی بانضمام لیست پیوست
- ۵- جناب آقای دکتر مرتضی خیرآبادی نماینده مردم سبزوار در مجلس شورای اسلامی بانضمام لیست پیوست حوزه مربوط

- ۶- مدیریت دفتر امور فرهنگ و هنر جوانان و تربیت بدنی - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی
بانضمام لیست پیوست
- ۷- اداره کل مسکن و شهرسازی استان خراسان جهت رعایت حفاظت در طرحهای جامع و
تفصیلی و ساماندهی بانضمام لیست پیوست
- ۸- سازمان ثبت اسناد و املاک کشور بانضمام لیست پیوست
- ۹- اداره ثبت شهرستان سبزوار بانضمام لیست پیوست
- ۱۰- نیروی انتظامی شهرستان سبزوار بانضمام لیست پیوست
- ۱۱- دادگستری شهرستان سبزوار بانضمام لیست پیوست
- ۱۲- شهرداری شهرستان سبزوار بانضمام لیست پیوست
- ۱۳- اداره کل میراث فرهنگی استان خراسان بانضمام حکم ثبت اثر جهت اطلاع بانضمام
لیست پیوست و رعایت قوانین و ضوابط و اعلام به مالک طبق ماده ۳ قانون راجع به حفظ
آثار ملی مصوب ۱۲ آبان ۱۳۰۹ شمسی و ماده ۵ نظامنامه قانون مذکور مصوب ۲۸ آبان
۱۳۱۱ هیأت وزراء
- ۱۴- مدیریت پاسداران میراث فرهنگی بانضمام لیست پیوست
- ۱۵- روابط عمومی جهت انعکاس در روزنامه‌های کثیرالانتشار کشور حسب مفاد قانونی
بانضمام لیست پیوست

معاونت پژوهشی

استان : خراسان
شهرستان : سبزوار

ردیف	نام اثر	واقع در	شماره ثبت
۱	خانه جعفر زاده	خیابان بیهق - کوچه نه بام - کوچه حاج آقا فخر	۲۵۷۱
۲	باغ اسکویی	سه کیلومتری غرب سبزوار - مجاورت روستای ابارش	۲۵۷۲
۳	حمام قیصریه	بخش مرکزی - ضلع شمالی - خیابان بیهق مقابل مدرسه فخریه	۲۶۶۸

جمهوری اسلامی ایران

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
اداره کل میراث فرهنگی خراسان

تاریخ

شماره

پوست

بسمه تعالی

صورت جلسه

پرونده اثر تاریخی - فرهنگی : **حمام قیصریه** ..... واقع در
 استان : **خراسان** .. شهرستان : **مشهر** .. شهر : **مشهر** ..
 بخش : **مرکزی** .. دهستان : ..... روستا : ..... مربوط به
 دوره : .. **قاجاریه** .. **تاریخ** .. بنا مالکیت .. **و قعی** .. به
 آدرس : **روستای شمالی خیابان بهق میدان چهار راه امامزاده یحیی محلی مشهد** ..
 توسط اداره کل میراث فرهنگی (مدیریت میراث فرهنگی) استان : **خراسان**
 جهت ثبت در فهرست آثار ملی ایران پیشنهاد شده است در جلسه
 مورخ : ..... توسط اعضای شورای ثبت منطقه ای منطقه : **خراسان**
 مورد بررسی و تأیید قرار گرفت و برای انجام مراحل بعدی به شورای ثبت
 سازمان ارسال گردید.

اعضاء جلسه :

نشانی مشهد - بلوار سازمان آب و نیروی روزنامه خراسان

تلفن : ۷۲۶۳۳۴۴ - ۷۲۶۹۵۶۵ - ۷۲۶۰۴۶۴ - ۷۲۶۳۳۱۰

نام اثر: حمام قیصریه استان: خراسان شهر:

مسئول: بخش: مرکز استان: دهستان: روستا:

موقعیت جغرافیایی: در ضلع شمالی خیابان بیخ سبزوار بعد از چهار راه امام زاده علی و در مقابل مدرسه حضرت زکریا علیه السلام

گزارش: ابتدا وارد یک راهروی کوچک می شویم که با طاق گنبدی از سوی دروازه ای جنوبی و سقف با سیمان سفید پوشیده شده است. در انتهای ورودی صحن کتیبه ای آبروی نام و طاق

کجاوهای بامک هورانه قرار دارد این صحن توسط حوضچه و دارای بالایی ضلعی است. در طاق شرقی و در ورودی آن در طاق یک درختی است که با خیابان بیخ راه راست و در طاق شمالی

به صحن دوم راه دارد این صحن در گذشته سکوی راست برای نگین باقی و ایوان حمام در ضلع غربی در گذشته شاه نشین و در راستای هم افزون شرقی آن است چوبی دروازه ای در ضلع شرقی و محفوف

حمام برداشت در سقف این صحن یک طاق کله بوی زده شده بامک هورانه نسبتاً بزرگ که با یک کتیبه ای پوشانده شده است و اطراف طاق کله بوی طاقهای کجاوهای در چهار طرف سقف وجود دارد که در آن هورانه های

در ضلع شمالی نیز یک طاق ضری وجود دارد پس از گذر از یک راهروی کوچک در شمال غربی صحن به سمت ایوان دار یک اتاقک وسیع وارد صحن سوم می شویم این صحن دارای کرمه ای دیگری بوده در ضلع غربی صحن در ورودی آن که به صحن سربین زانه راه دارد برای گرم کردن کف حمام در سقف کرمه ای که در دره ای ایجاد شده است. ایوان راه سربین زانه قدمت: با توجه به سبک معماری و خصوصیات کالبدی این حمام یکی از این دوره ایجاد شده

ویژگی ها: از ویژگی های مهم آن وجود تصادری است که در بالای حوض ورودی و در بین ستون ها و قوس

سقف و همچنین در بالای ورودی و اطراف آن وجود داشته است

مدارک:

عکس: دارای کلاک عکس

نقشه: دارای نقشه جغرافیایی و پلان حمام و ناز و کرک و نقش حمام قیصریه

طراحی:

وضع مالکیت: مالکیت این بنا و قفسه بوده است و در حال حاضر در تصرف دولتی بوده است

بیتالی

برادر گرامی جناب آقای مهندس بهشتی
ریاست محترم سازمان میراث فرهنگی کشور

احتراماً بهسبب

گزارش کارشناسی و مدارک آثار تاریخی - فرهنگی، لیست پیوست بشرح ذیل جهت ثبت در فهرست آثار ملی ارسال می گردد.

با توجه به مفاد بند ۶ ماده ۳ قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور و ماده ۳ قانون حفظ آثار ملی مصوب ۱۳۰۹ و ماده ۵ آئین نامه اجرائی همان قانون، ثبت آثار ارزشمند تاریخی فرهنگی در فهرست آثار ملی منوط به تصویب آن مقام محترم می باشد. خواهشمند است در صورت موافقت اعلام فرمایند، اقدام گردد. /د/

شورای ثبت منطقه فارس	۱- از شماره ۴۵۰۷ لغایت ۴۵۳۹ مربوط به جلسه مورخ ۱۳/۵/۸۰
شورای ثبت منطقه فارس	۲- از شماره ۴۵۴۰ لغایت ۴۵۶۷ مربوط به جلسه مورخ ۲۴/۷/۸۰
شورای ثبت منطقه تهران	۳- شماره ۴۵۶۸ مربوط به جلسه مورخ ۳۰/۳/۸۰
شورای ثبت سازمان	۴- شماره ۴۵۶۹ مربوط به جلسه مورخ ۱۷/۹/۸۰
شورای ثبت منطقه خراسان	۵- از شماره ۴۵۷۰ لغایت ۴۵۸۱ مربوط به جلسه مورخ ۱۲/۷/۸۰
شورای ثبت منطقه کرمان	۶- از شماره ۴۵۸۲ لغایت ۴۶۰۲ مربوط به جلسه مورخ ۲۷/۶/۸۰
	۷- شماره ۴۶۰۳ مربوط به جلسه مورخ ۱۷/۹/۸۰ شورای ثبت سازمان (قبلاً مجوز اخذ گردیده است)
شورای ثبت منطقه تهران	۸- از شماره ۴۶۰۴ لغایت ۴۶۳۴ مربوط به جلسه مورخ ۱۷/۶/۸۰
شورای ثبت منطقه تهران	۹- شماره ۴۶۳۵ مربوط به جلسه مورخ ۳۰/۳/۸۰
شورای ثبت منطقه تهران	۱۰- از شماره ۴۶۳۶ لغایت ۴۶۵۶ مربوط به جلسه مورخ ۱۷/۶/۸۰
شورای ثبت منطقه خراسان	۱۱- از شماره ۴۶۵۷ لغایت ۴۶۶۸ مربوط به جلسه مورخ ۱۶/۸/۸۰
	۱۲- شماره ۴۶۶۹ مربوط به جلسه مورخ ۱۹/۶/۸۰ منطقه کرمانشاه
شورای ثبت سازمان	۱۳- از شماره ۴۶۷۰ لغایت ۴۷۰۷ مربوط به جلسه مورخ ۲۷/۹/۸۰

جلیل گلشن
معاون پژوهشی

لطفاً ضمیمه فرمایید
تاریخ: ۱۵ شهریور ۸۰

مهر و امضاء
رئیس اداره

نشانی:

ورود به دفتر سازمان میراث فرهنگی کشور

شماره: ۹۳۴۷ تاریخ: ۱۷ شهریور ۸۰

پژوهشگاه

اداره کل میراث فرهنگی خراسان

معاونت پژوهشی

گزارش ثبتی :

حمام قیصریه - سبزوار

در فهرست آثار ملی

تهیه و تنظیم :

غلامرضا توحیدی منش

۱۳۸۰

۴۹۴۸ - ۸

الف: شرایط ثبت:

- ۱- اثر « مبین بار ملی فرهنگی - تاریخی مقطعی از تاریخ کشور و یا ارتباطات فرهنگی تاریخی کشور با دیگر جوامع و کشورها باشد.
- ۲- اثر « متعلق یا در ارتباط با شخصیت‌های برجسته تاریخ کشور بوده و یا نشانگر گوشه ای از زندگی، فعالیت یا آثار آنان باشد.
- ۳- اثر « در سطح ملی یا بین المللی « شاخص « یک « مبدأ تاریخی « یا نقطه عطف « در تاریخ انسان یا دست ساخته های او و یا حرکتی فرهنگی - تاریخی باشد.
- ۴- اثر « در سطح ملی یا بین المللی حاوی اطلاعات جامعی از تاریخ و معارف انسانی « فرهنگ و تمدن بشری « « تاریخ علوم و فنون و هنرها « باشد و یا « نقش تعیین کننده ای « را در این زمینه ها ایفا نماید.
- ۵- اثر « مکمل تعیین کننده ای برای مجموعه اسناد و مدارک و شواهد تاریخی دیگر و حلقه های پر کننده حلقه اطلاعات و اسناد و مدارک فرهنگی تاریخی در یک دوره یا موضوع یا مجموعه باشد.
- ۶- اثر « نزد عامه مردم و عرف مورد احترام و یا توجه خاص باشد.

این صحن که گرمخانه مردانه بوده است، پلاتی ۸ ضلعی دارد. دهلیزی در شمال شرقی و روبروی آن دهلیزی در جنوب غربی است که این یکی در گذشته محل ورود و خروج مردانه بوده است که به خیابان بیهق راه داشته و دهلیز شمال شرقی هم به صحن دوم راه دارد که در جای خود توضیح داده خواهد شد.

این صحن در گذشته سکوهایی داشته برای لنگ انداختن و اسباب حمام که در حال حاضر نیز سکوهایی نشیمن در اطراف صحن ساخته شده با ارتفاع حدود نیم متر، ۶ ستون کامل در ۴ گوشه و دو نیم ستون در دیوار شرقی جای گرفته است. ستونها در گذشته قطر بسیار زیادی داشته اند و از سنگ تراش خورده ساخته شده (بنا به قول صاحب بنا) و بعد روی آن را آجر گرفته اند و در موقعیت کنونی ستونها رنگ خورده اند. کف نیز در حال حاضر با سنگ مرمر پوشانده شده و دیوارها نیز تا حدود ۵۰ سانتی متر سنگ شده است.

یک حوض ۸ ضلعی تقریباً در وسط قرار دارد. در ضلع غربی در گذشته شاه نشینی وجود داشته که هم اکنون اثری از آن نیست. پوشش دیوارها و سقف در گذشته نوعی ساروج، مخصوص حمام بوده است ولی اکنون بازسازی و باسیمان سفید پوشانده شده است.

در سقف این صحن یک طاق کلمبویی زده شده با یک هودانه نسبتاً بزرگ که بایک گنبد شیشه ای پوشانده شده است. در اطراف طاق کلمبویی، طاقهای کجاوه ای در چهار طرف سقف وجود دارد که هر کدام دارای هودانه می باشد. (حمامها از این قسمت که جام خانه هم نامیده می شده، نورگیری می کرده اند) تمام قوسهای داخل این صحن، (گرمخانه مردانه)، از نوع جناغی یا نیزه دار هستند و نوع اجرای طاقها رومی است.

این صحن در گذشته دارای تزییناتی نیز بوده است. تزیینات با توجه به قول صاحب بنا از نوع نقاشی روی دیوار (گل، بوته، حیوانات) بوده است. و در بالای هشتی بین ستونها و روی قوس شاه نشین و همچنین بالای در ورودی و اطراف آن وجود داشته است.

بعد از این صحن از دهلیز شمال شرقی با عبور از سه پله به صحن دوم می رسیدیم. راهروی کوچکی در اینجا وجود دارد که در سمت شرق آن (آبریز گاه) سرویس توالت و دستشویی واقع شده است. بعد از آن وارد صحن دوم که سرینه مردانه نام دارد می شویم. در اینجا هم سقف طاق کلمبویی است با کاربردهای ساده در اطراف آن (شامل سبوسه، شاپرک و ...) این صحن مساحت کمتری را نسبت به گرمخانه در بر می گیرد. ۴ ستون حمال این طاق را نگه داشته اند، در اینجا ستوها در اندازه اولیه خود هستند و قطراضی آنها به خوبی دیده می شود. در گوشه جنوب شرقی این صحن اتاقک کوچکی

۱- موقعیت طبیعی

شهرستان سبزوار از دو بخش جلگه ای و کوهستانی تشکیل شده و یکی از مناطق حاشیه کویر محسوب می شود و در حاشیه گسل زلزله ساز خراسان قرار گرفته است.

۲- موقعیت فعلی

این بنا در حال حاضر در ضلع شمالی خیابان یهق سبزوار بعد از چهار راه امامزاده یحیی و در مقابل مدرسه فخریه قرار دارد.

۳- تاریخچه بنا

با توجه به سبک معماری و خصوصیات کالبدی این حمام یکی از ابنیه دوره قاجاریه می باشد. بنا به قول صاحب بنا، حدود ۹۵ سال پیش توسط حاج رجبعلی خسرو جردی که اصلیت یزدی داشته خریداری شده و از آن موقع تا کنون در دست این خانواده بوده و تا حدود ۱۲ سال پیش دایر بوده و مورد استفاده قرار می گرفته است.

۴- مشخصات بنا

ورودی بنا در حال حاضر در قسمت جنوبی واقع شده و در سمت شرق دربی آهنی نصب شده که به پشت بام راه دارد. قبل از ورود به صحن اصلی یک راهروی کوچک قرار گرفته که با طاق گهواره ای مسقف و روی دیوارهای جانبی و سقف با سیمان سفید پوشیده شده است. این دیوارها حدود یک متر و نیم از کف کاشیکاری شده است. در ابتدای ورود به صحن یک هشتی با عرض کم و طاق کجاوه ای با یک هودانه قرار دارد و بعد از عبور از ۵ پله به کف صحن اول می رسیم بع عمق کف تا زمین اصلی در حدود ۱/۳۰ تا ۱/۴۰ متر می باشد.

است که احتمالاً محل سکوی پرش بوده است. در ضلع غربی سکوی نیم دایره ای در مجاورت دیوار قرار دارد که محل «خزانه» است و از سه قسمت تشکیل شده که در دو طرف آب گرم و سرد و در قسمت وسط، آب ولرم جاری بوده است. کسی وارد خزانه آب سرد و گرم نمی شده، به این دو «قلعه» گله یا قلین گفته می شود. (خزانه، محل دیگهای آب جوش در پشت این دیوار قرار دارد).

در ضلع شمال این صحن یک طاق ضریبی وجود دارد با یک هورانه بزرگ و در فاصله این طاق کلمبویی یک طاق کجاوه ای کوچک با یک هورانه کوچک واقع شده است. ۶ محل دوش در ضلع شمالی ساخته شده که جزء بناهای الحاقی است و در سمت راست طاق کجاوه ای در بجه ای است با قوس تیزه دار که درب آن هم اکنون مسدود است ولی در گذشته «سفیدخانه و نمازخانه» بوده است.

پس از گذر از یک راهروی کوچک در شمال غربی صحن سرپینه، ابتدا وارد یک اتاقک و سپس وارد صحن سوم می شویم. این صحن نیز گرمخانه دیگری بوده که بعدها به دلیل اینکه قسمتی از حمام به زنان اختصاص داده شده، این صحن به عنوان گرمخانه مورد استفاده قرار می گرفته است. اینجا نیز دارای طاق کلمبویی با یک جام خانه (هورانه) در مرکز می باشد، پای دیوار شمالی این صحن دو حوضچه کوچک است که آب گرم را در آن می ریخته و با دست یا ظرف روی خود می ریخته اند. این حوضچه ها «دستک» نام داشته که معمولاً اعیان از آن استفاده می کرده اند.

در شمال غربی این صحن ورودی است که به صحن «سرپینه زنانه» راه دارد. این صحن سقفی تخت و سکوهایی در اطراف جهت نشستن و حوضی در کف دارد به شکل گل چهار پر با گوشه های قائم و دو در ورودی هم داشته، یکی در همان ابتدای ورود به صحن در شمال شرقی بناست که رو به خیابان اسرار بوده و دیگری در ضلع غربی قرار داشته و رو به خیابان بیهق گشوده شده است. این صحن از قسمتهای الحاقی است.

محل قدیمی «گلخن» حمام در شمال شرقی صحن گرمخانه زنانه بوده که هم اکنون تخریب شده و بعدها به جنوب غربی صحن سرپینه زنانه انتقال یافته است. (از زمانیکه در دست آقای خسرو جردی قرار گرفته). مواد سوختنی گل خن ها اغلب بوته بوده که با روشن کردن آتش در آن، آب را در دیگهای بزرگی که از جنس مقاومی در اصطلاح هفت جوش بوده به جوش می آورده اند.

برای گرم کردن کف حمام، زیر سقف گرمخانه، گره روهایی ایجاد شده که آتش را به آن راه میداده اند و دود آن از طریق دودکشهایی که در مناطق مختلف در یوار جاسازی شده، خارج می ساختند.

معمولا در خارج از حمامها، محلی به نام « شینتیل » برای ریختن آب استفاده شده قرار داشته است ولی در این حمام به دلیل وجود راهروهای فاضلاب در زیر زمین که آدم رو بوده، چنین مکانی وجود نداشته است. این دالانها به منطقه جعفر آباد سرازیر می شده است.

۵- نوع بهره برداری و مقاصد بارز بنا:

در گذشته به عنوان حمام مورد استفاده قرار میگرفته و اکنون تبدیل به چایخانه سنتی شده است. البته در حال حاضر فقط سریننه تبدیل به چایخانه و قسمتهای دیگر بنا (قسمت شمالی) هنوز مخروبه است.

۶- عوامل تزلزل شده بنا:

تزیینات بنا از نوع نقاشی (با توجه به قول صاحب بنا) روی دیوار (گلی و بوته و حیوانات) بوده است. این نقاشی ها در بالای هشتی ورودی، قوس بین ستونها، قوس شاه نشین و همچنین در بالای در ورودی و اطراف آن وجود داشته است که در حال حاضر اثری از آنها به جای نمانده است.

۷- وضع مالکیت و مشخصات بنا جهت ثبت در فهرست آثار ملی:

مالکیت این بنا وقفی بوده است و در حال حاضر در تصرف ورثه می باشد. که موافقت خود را در زمینه ثبت آن اعلام کرده اند (تصویر پیوست). این حمام بلحاظ ویژگیهای معماری سنتی و بومی و بعنوان مکملی برای مجموعه استاد و مدارک پژوهشی در زمینه معماری و بخصوص حمامها با اهمیت بوده و شرایط لازم جهت ثبت در فهرست آثار ملی را دارد.

۸- اقدامات انجام شده در مورد بنا با ذکر مشخصات :

تا کنون ضوابط حریم بنا تهیه نشده لکن تحت نظارت میراث فرهنگی تعمیرات سریننه آن انجام شده است.

۹- توضیح ضروری و اختصاصی بنا:

نیاز مبرم به بام سازی و مرمت و احیاء بخشهای باقی مانده مخصوصاً قسمت شمالی چایخانه که باید از طرف میراث فرهنگی انجام گیرد.

۱- توسعه و یا تعمیرات و دقل و تصرف انجام شده تا کنون:

تعمیرات انجام گرفته در بنا شامل پوشش دیوارها و سقف ، با سیمان سفید می شود و همچنین ستونها ، که در پی بازسازی بنا رنگ زده شده است. پله های ورودی ، دیوارها تا نیمه (حدود ۵۰ سانتی متر از قسمت نشیمن) و کف صحن با سنگ مرمر سفید و قهوه ای پوشانده شده است. شیشه های جام خانه تعویض شده و کف به طور کلی حدود نیم متر بالاتر آمده است. سرویس بهداشتی آن نیز تعمیر و بازسازی شده و دیوارهای آن با کاشی پوشانده شده است.

این تعمیرات فقط شامل صحن گرمخانه مردانه می شود. در بقیه قسمتهای بنا تعمیری صورت نگرفته و در حال تخریب می باشد. از بناهای الحاقی ، در قسمتهای ساخته شده در صحن سرینۀ مردانه می باشد. صحن سرینۀ زنانه نیز جزء الحاقات متأخر می باشد.

۱- بازگشایی حمام به عنوان قهوه خانه سنتی - قسمت سرینة حمام

۳- قسمت غربی تالار اصلی حمام (بعد از مرمت)

۲- ورودی کتونی چایخانه قیصریه

۵- گرمخانه مردانه ، در قسمتهای شمالی صحن اصلی
(که مرمت نشده و در حال تخریب است)

۴- قسمت غربی سریننه بعد از مرمت (صحن اصلی حمام)

۷- قسمت دیگری از پشت بام حمام - دید از جنوب
(در حال تخریب)

۶- قسمتهای جنوبی - بام ، مشرف به مدرسه فخریه
(در حال تخریب)

۹- قسمتهای شمالی بام - که در حال تخریب می باشد

۸- قسمتهای خزینه حمام

۱۱- گرمخانه مردانه

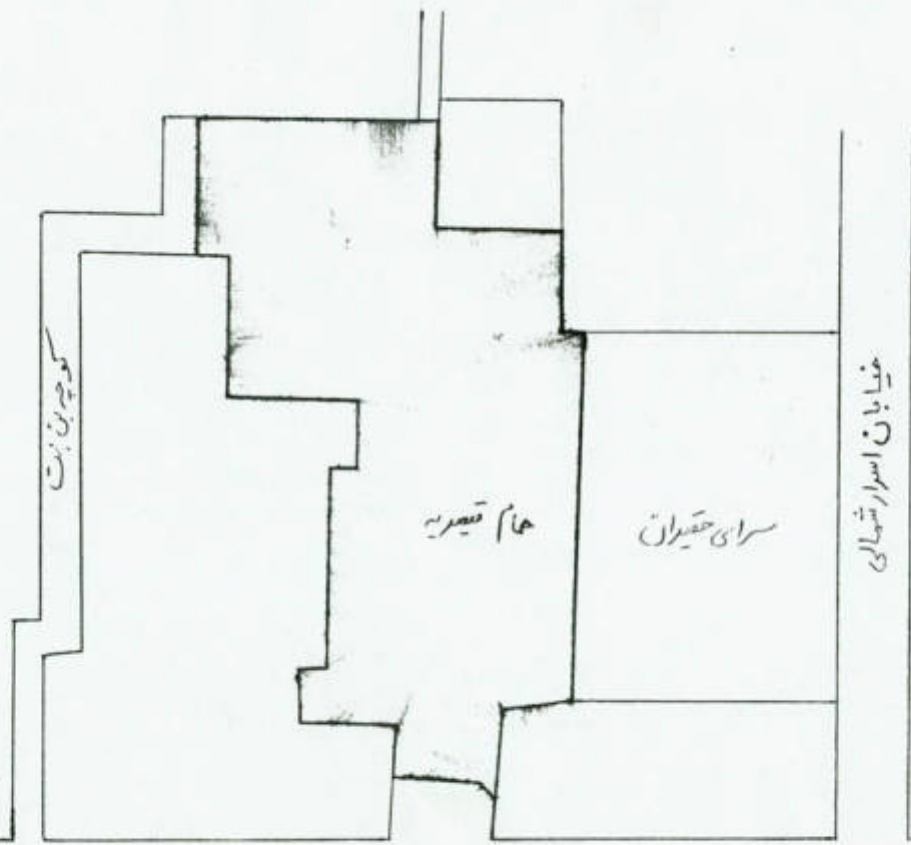
۱۰- خزینه حمام

۱۳- نمای غربی پشت بام

۱۲- نمای جنوبی و گنبد صحن اصلی حمام

کلاسه فرنگی

کوچه پرن بست

حمام قیصریه

سرای حیدریان

خیابان اسرار شمالی

امدادخانه

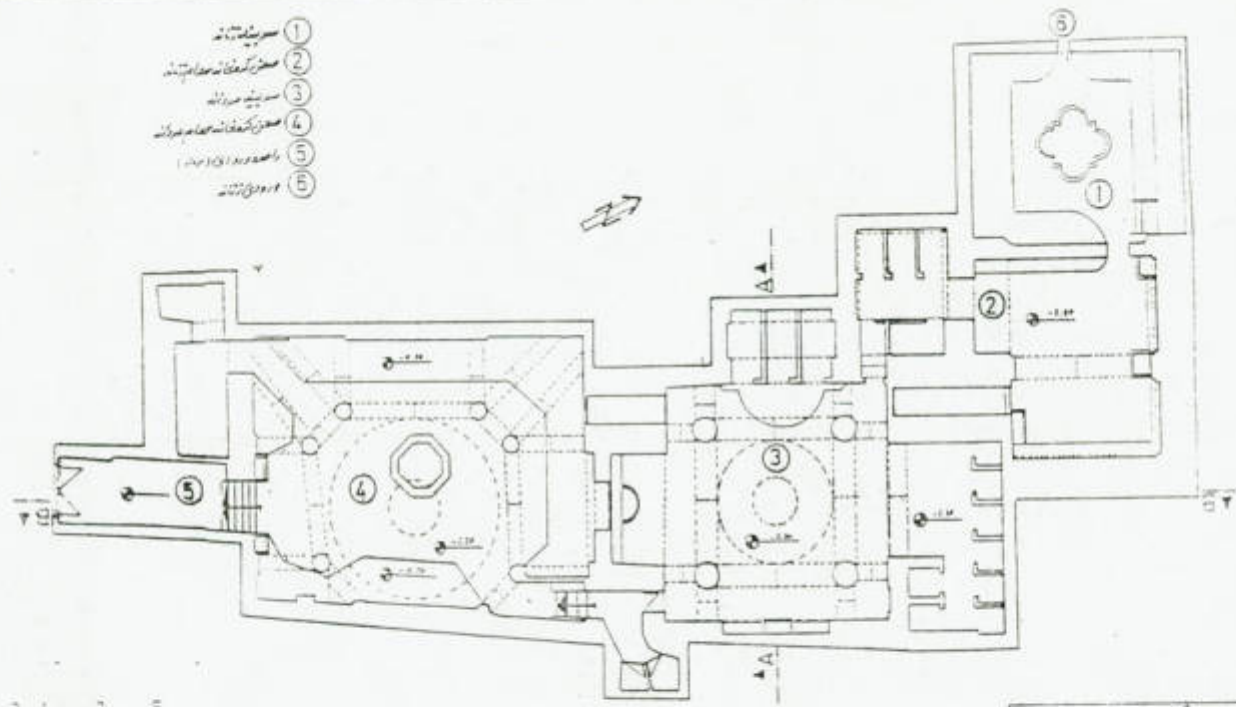
خیابان بیوق

در ورودی قیصریه

اداره میراث فرهنگی بستوار	
معاون: گروهی موقوفیت حمام قیصریه	
ترسیم: رحمان گرایلی	
بدون مقیاس	شماره ۱۲۸۰

- ① صومعه شاهزاده
- ② صومعه شاهزاده محمد حسن
- ③ صومعه شاهزاده
- ④ صومعه شاهزاده محمد حسن
- ⑤ راه ورودی (دری)
- ⑥ صومعه شاهزاده

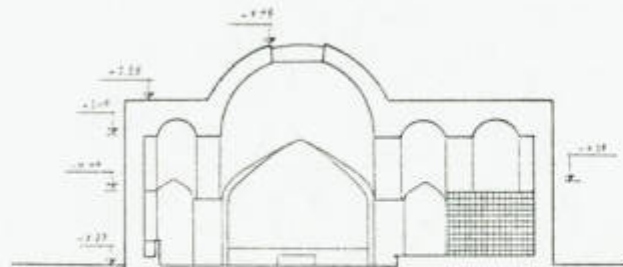

PLAN
Sc: 1/100

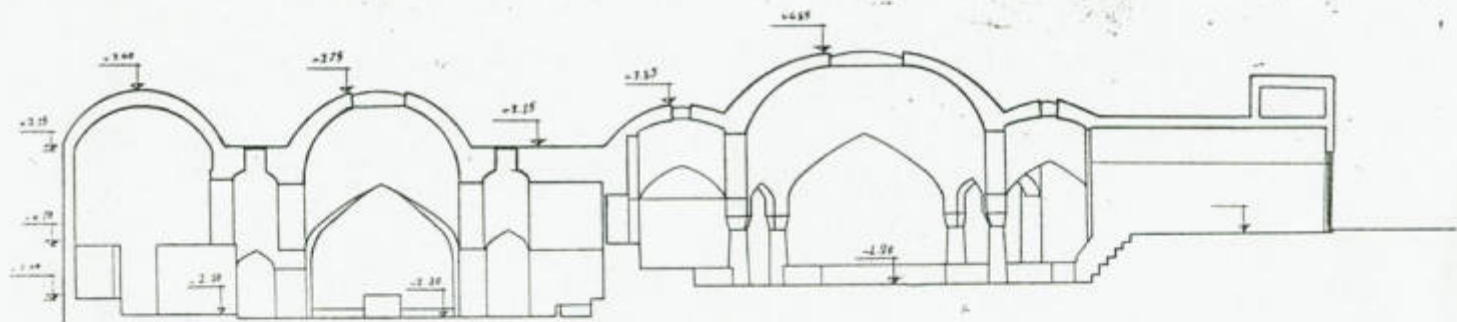
اداره میرات فرهنگی سبزوار
عنوان: پلان وضع موجود حمام قیصریه
برداشت و ترسیم: محمدی دهکانی و یحیی خان بابایی
مقیاس اصلی: 1:100 تاریخ: تابستان ۸۰

SOUTH ELEVATION
Sc:1.100

SECTION. A A
Sc:1.100

SECCIÓN.BB

Sc:1:100